

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ס"ב

(א) תנא עד שיכפילו רוב המקצועות- פ"ה הריטב"א, דהחי' בזה הוא דאף שהנודר עצמו כבר קפל מקצועות שלו, מ"מ אינו מותר עד שיקפלו רוב המקצועות שבעיר. והשטמ"ק הביא להיפוך מהרא"ם, דהחי' הוא דאפי' אם לא הוקפלו כולן, מ"מ כבר נחשב שהוא סוף הקיץ.

(ב) רבי היה קאכיל, ר' יוסי ב"ר יהודה לא אכיל- ובביאור מחלקותם, כ' הנדרי זריזין דס"ל לר"י בר"י, למה יה' מותר לאכול לאחר שהוקפלו רוב המקצועות, הרי אין הולכין בממון אחר הרוב, ודלמא איש זה דאוכלים ממנו הוא מן המיעוט, ועדיין לא הפקירו, וממילא אסורים משום גזל, וגם חייבים במעשרות (ואף דמעשרות ענין של איסורא הוא, והולכין באיסור אחר הרוב, מ"מ כיון דאסורין משום גזל, ממילא חייב במעשרות, דלאו הפקר הוא. אבל רבי, דאכל, ע"כ ס"ל דהולכין בממון אחר הרוב, ולכן יש לסמוך דהפקר הוא, ומותר משום גזל ופטור מן המעשרות. ובזה ביאר מה שהשמיט הרמב"ם דין זה דכיון שהוכפלו רוב המקצועות, מותרות משום גזל. וביאר דלפי הנ"ל י"ל דכל דין זה דהוקפלו רוב המקצועות הוא רק אם אמרי' דהולכין בממון אחר הרוב, אבל להלכה קיי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב, ולכן שפיר השמיטו הרמב"ם. וכ' דא"ש לפי המבואר לקמן דגם ר' ישמעאל בר' יוסי אמר משום אבי דהוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל, ובפרק ו' דב"ב מבואר דר' יוסי ס"ל דהולכין בממון אחר הרוב, וא"כ א"ש לשיטתו.

(ג) יהיב לשמע' לא אכיל- למה לא אכיל השמש, האם חלק על ר' חמא מדינא, או האם סבר להיות מחמיר טפי מרבו. וכ' רא"מ הורביץ דס"ל להשמש דאולי באמת אינם הפקר גמור, ולכן אף דמותרין משום גזל, מ"מ אולי חייבין הן במעשרות, ומה שר' חמא אוכל, זהו משום דאכל אכילת עראי ולא הי' חייב להפריש מעשרות. אבל כיון שר' חמא הי' חייב במזונות השמש, א"כ שוב הוי כמקח וחייב במעשרות (ואפי' אכילת עראי יהי' אסור קודם שיעשר).

(ד) אמר אוי לו לטרפון שזה הורגו- הק' ההמרש"א, למה לא אמר טרפון אני לא תהרגני. וביאר דה' מצטער עצמו גם אלאחר מיתתו, דהא אי' דכל שחבירו נענש ע"י אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, ואם זה יהרגהו, ודאי שיהי' נענש גברא ההוא על ידו, וא"ל כן שיזהר ביותר מלהורגו [ואין ברור כוונתו בזה, למה צריך אותו איש להיות זהיר מלהורגו, משום דר' טרפון יהי' נענש ע"ז, ק' לומר כן, ואולי כוונתו לרמז לו שיהי' אותו איש נענש על זה, ורמז לו ע"ז מאמירתו שהוא עצמו לא יכנס במחיצתו של הקב"ה].

(ה) וכיון דאשכחי' לר' טרפון, סבר היינו דגנבן- לכא' מבואר שאותו בעל השדה הי' יהודי, מהא דשביק ר' טרפון וערק, ועוד, הרי כ' הרא"ש דמסתמא יודע הדין דכיון דהוקפלו רוב המקצועות מותרין משום גזל, וא"כ לכא' ע"כ יהודי הוא. וא"כ, יש לתמוה, למה הי' רוצה להרוג ר' טרפון, הרי אם יהודי הוא, ודאי יודע הדין שאין הגזלן חייב מיתה. וכ' המהרש"א דבאמת לא סבר אותו להורגו, אלא שגזם לא למשדיי' בנהר כדי שיוודה וישלם לו ענבים דכולי שתא. אבל ר' טרפון סבר שהי' רוצה להורגו באמת, ולכן אמר אוי לו לטרפון וכו'. וע"ז הק' הגמ' דא"ה אמאי ציער נפשי', דכיון דחשב ר' טרפון שהי' עכו"ם ורוצה להורגו על מה שגנב התאנים שלו, דבדיני עכו"ם חייב מיתה על גזל, א"כ שפיר הי' מותר לר' טרפון להציל נפשו בתורה.

(ו) משום דר' טרפון עשיר גדול הי'- כ' הר"ן דדוקא בכה"ג הי' אסור לומר דת"ח הי', משום דההוא גברא עדיין הי' חושדו, אלא דלכבוד תורתו הי' מניחו, אבל לפטור עצמו בכבוד תורה במה שאינו חייב בו שרי', כדאמרי' לקמן שרי' לי' לצורבא מדרבנן למימר לא יהיבנא כרגא. וביאר האור החמה, דהיכא דמן הדין יכול הת"ח לפטור עצמו, אז נמצא דאינו משתמש בכתרה של תורה, אלא אדרבה, כבוד הוא לתורה שמניחין

לומדיה ומכבדין אותם. אבל בההוא גברא, דאפי' לאחר שא"ל שהוא ר"ט עדיין הי' חושדו, אלא שמניחו משום כבוד תורתו, וא"כ אין התורה מתכבדת עי"ז, אלא אדרבה, הרי בזה כחלול ד', ונמצא מכבד את עצמו על חשבון התורה, שהרי לא מן הדין הוא להניח לו משום שהוא צורבא מרבנן.

(ז) הא באתרא דידעי לי' והא באתרא דלא ידעי לי' - פי' המהרש"א דאין הביאור דמוקמינן קרא באתרא דלא ידעי לי', אלא דשלמה המלך כלל הכל בלשון הפסוק. דהיינו, "יהללך זר" באתרא דידעי לי', ואם לא, דהיינו באתרא דלא ידעי לי', אז "פיך", דהיינו דאז יכול אתה בפיך להלל עצמך.

(ח) וסוף הכבוד לבוא - הק' הנדרי זריזין, אם צריך ללמוד מאהבה, א"כ למאי נפק"מ דסוף הכבוד לבוא, אם יבוא הכבוד יבוא, ואם לא יבוא לא יבוא, ולמה הזכירו. וכ' לבאר ע"פ מש"כ **ההפלאה** לבאר הא דאי' בחגיגה דטף באים כדי ליתן שכר למביאייהו. והק', והא ראב"ע עצמו (דאמר דרשה זו), ג"כ אמר דאסור לשמש את הרב ע"מ לקבל פרס, ואיך אמר דתכלית המצוה הוא כדי ליתן שכר למביאייהו. וביאר ההפלאה דהאסור לעבוד ע"מ לקבל שכר הוא רק אם מכין בקבלת השכר להנאת עצמו, אבל אם מכין לעשות רצון ד' שהוא חפץ ליתן שכר לבריות, אז שפיר יכול לכוין לקבל שכר. וא"כ ה"ה הכא, י"ל דודאי הקב"ה רוצה לכבד האדם, ואם הוא מכין שעושה בשביל כבוד משום שהוא רוצה לעשות רצון ד' שרוצה לכבד הבריות, אז מותר, ובשביל זה נקט הא דסוף הכבוד לבא.

(ט) דכתיב ועבדך ירא את ד' מנעוריו - הק' הנדרי זריזין, מהו הראי' מקרא זו, הרי התם פקוח נפש הי', שהרי חשש עובדי' שיהרגנו אחאב, וא"כ ודאי י"ל דמותר להודיע נפשי', אבל שלא במקום פקוח נפש אסור. ותי' דמלשון מנעוריו דייק, דמשמע דבא לומר שלא היו עונות בשם, דאל"כ הוי די לומר ועבדך ירא את ד', דמשמע דעכשיו עכ"פ הוא ירא, א"כ שוב ראוי שיחוש אליהו ולא יהרגנו. ומ"ש מנעוריו דאמר, בע"כ הכוונה דבא לומר שלא יסבור אליהו דחטא ועשה תשובה אח"כ, קמ"ל דהוי ירא מנעוריו והוי צדיק מעיקרא. וא"כ, שבח זה אינו לצורך פקוח נפש כלל, ולמ"ל לומר מנעוריו, בע"כ דשרי לי' לאודועי נפשי' וכו'.

(י) האיכא לפני עור לא תתן מכשול - וע' בחזון איש (הל' עכו"ם ס"ב, ז') דהק' מנא להו לחז"ל שיש לפני עור גם אצל נכרי, וכ' דאם אמר' דאיסור לפני עור הוא מה שגורם עשיית תועבה ותקלה בעולם ניחא. וכ' דלפ"ז מיושב גם מה דאי' לפני עור אפי' במי שעושה מעשה עבירה במזיד, אף דלכאוי' אינו עור.

(יא) הכל לפי מקום נדרו - כ' הפי' הרא"ש (נדפס בסא:), דהיינו דאם רוב תבואות המקום שעורים, עד קציר שעורים. והק' **הלחם משנה** (נדרי' י', ט'), דלכאוי' מבואר מדברי הרא"ש דהולכין אחר הרוב, ומ"ש מהיכא נדר מן השמן דאמר' לעיל (נג). דרובן מסתפקין באותו המקום משמן שומשמן או זית, ומיעוטן באחר, דאסר נפשי' בתרויהו ולא אזלי' בתר רובא, ומ"ש. ותי' דשאני התם דיכולין לומר דכוונתו לתרויהו, אבל כאן, הרי כוונתו או לקציר זה או קציר זה, וא"א להיות תרויהו, וא"כ שפיר אזלי' בתר רוב. והב"ח (יו"ד ר"כ, י') כ' דהחילוק הוא דאצל שמן, מי שמסתפק בשמן זית קורא לשמן זית שמן סתם, ומי שמסתפק בשמן שומשמן קורא לשמן שומשמן שמן סתם, וא"כ שפיר יש להסתפק אם הנודר מסתפק בשמן זית או שמן שומשמן. אבל כאן, גם אותן שיש להן חטים אין קורין אותו קציר סתם אלא קציר חטים, ולשעורים קורין קציר סתם, דכיון דרוב המקום קוצרין שעורים, אזלי' בתר רובו. וע' **בש"ז** (יו"ד ר"ח, א') שכ' לחלק באופן אחר, "דכל שיש ספק בגוף הנאסר, אזלי' לחומרא ולא אזלי' בתר הרוב, והיינו חומרא דנדרים... אלא דאם הספק אינו בגוף הנאסר, אלא נקטו לסימן, אז ודאי אנו מפרשים שהוא סימן בתר לישנא דרובא דעלמא". ועפ"ז כ' ליישב קו' הלח"מ ג"כ, דהחילוק הוא בין האוסר שמן, להאוסר עצמו בדבר אחר עד הקציר, דזמן הקציר הוא רק סימן לזמן הנדר, ואינו הדבר הנאסר בעצמו.